

to le po višem ukazu, a vendar se zdaj krivda zavlečene uravnave gruntnega davka podtikuje okrajnim cenitvenim komisijam posebno pa cenilcem, ki jih je ljudstvo izvolilo!

Iz tega, kar smo dozdej povedali, je razvidno, zakaj se uravnava zemljiškega davka ni nič naprej pomaknila, vendar pa ogromne stroške prizadjala.

Po postavi od 24. maja 1869. leta ima davkoplačevalec ne le pravico, ampak celó dolžnost, pri vcenitvi posamesnih zemljišč v dotične dobrotne razrede po dveh poslancih iz vcenitvene komisije sodelovati; in §. 34. izreka določno načelo o samosvoji vcenitvi.

Po tem določilu in pa po na tej podlogi izdanem navodu za vcenitev se je leta 1875., 1876. in 1877. tudi vcenjevalo. Zdaj se pa obdolžujejo cenilci prepočasnega delovanja in njim se tudi pripisujejo veliki stroški. Oboje je neopravičeno, in mi moramo ta natolcevanja na prave krivce, namreč na tiste zavriniti, ki so določili način delovanja. Viša vlada je namreč za omenjena opravila v enem letu 6 mesecev, v enem mesecu pa 20 dni določila. Mi pa vemo, da v neki deželi se je delo celó še le 1. maja začelo, s koncem septembra pa zopet ustavilo.

Cenilcem se pa tudi ne more temeljito dokazati, da so premalo na dan delali. Neki centralni nadzornik je o priliki svojega nadzorstva sicer rekel, da poglaviti vzrok počasne vcenitve je pohod vsake posamezne parcele in pa veliko nepotrebne preiskovanja zemljišč, a vendar bil je on sam, ki se pri svojem popotovanju v deželi, njemu v nadzorstvo odločeni, od vrtanja po zemlji ločiti ni mogel, in je povsod, kjer se mu je ponudila prilika, ril in ril kakor krt po naši revni zemlji. Ta centralni nadzornik je tedaj sam tolikemu nepotreb-nemu pregledovanju zemljišč povod dal.

Da nekateri cenilci več kot drugi storijo, odvisno je to od različnih krajnih razmer, tedaj se ne dá za vsako cenitveno komisijo posebej določiti, koliko se mora tu ali tam najmanj o enem dnevu izvršiti. Napredek vcenitve zadržuje tudi to, da zemljemerci o pravem času ne pregledajo zemljišč dotične občine. Mi poznamo okraje, v katerih bi se bilo leta 1877. dosti občin več vceniti zamoglo, če bi jih bili kaj več zemljemerci pregledali. Nam je okraj znan, v katerem se je za vcenitev leta 1877. le 25. občin s 46.000 parcelami nastaviti moglo, ker ni bilo jih več pregledanih. Ali je mar tudi to krivda cenilcev?!

K novi postavi dodano gori imenovano vladno poročilo pa tudi to trdi, da se vcenitev bode pospešila, ako se cenilci odpravijo. Vlada res misli, da bode vladni poročevalec sam več storil, kakor so dose-daj cenilci v njegovi zvezi storili. Al tudi za poročevalca ima dan le 24 ur, in dokler ima on le ena pljuča, pa dve roki in dve nogi, kakor cenilci, in mu vrh tega cenilci pri vpisovanju vcenitve v cenitvene operate pomagali ne bodo, tudi njemu ne bo mogoče v enem letu več občin vceniti, kakor jih je ravno že pregledanih.

Kar se tiče stroškov, skuša navedeno vladno poročilo vero izbuditi, da po odpadu potnih stroškov in dnevnih plač cenilcev se bodo prihranili ogromni zneski.

Poglejmo tedaj tej reči bolj natanko v oči.

Najpred omenimo, da so se potni stroški z dnevno plačo vred za enega cenilca poprek na dan na 6 gold. določili. Kolikor se je več zaračunalo, bilo je odbito. Sedaj ni nobenega vzroka za leto 1878. ali za prihodnji čas kaj več privoliti. Če se na leto skozi 6 mesecev po 20 dni na mesec računa, znaša to za enega cenilca 720 gold., za dva 1440 gold. na leto. Če se temu prišteva še 20, oziroma 40 delavnih dni za gozdne cenilce s stroški 240 gold., znašajo po takem stroški za

en cenitveni okraj na leto 1680 gold. za vcenitev po izvoljenih cenilcih. V vseh deželah naše Avstrije je pa skupaj 342 cenitvenih komisij, tedaj znašajo za vse že večkrat imenovani potni stroški in dnevne plače na leto 574.560 gold.

Za uravnavo zemljiškega davka se je pa za letošnje leto privolilo 2 milijona in 700.000 gold. Tedaj pride od tega zneska na druge stroške, namreč za stalne in mesečne plače, dnevne plače in različne priklade, za potrebščine zemljemercem, za nagrade, za najemščino uradnih prostorov, za uradne potrebščine in tiskovine ogromni znesek 2 milijonov in 125.440 gold. ali $78\frac{3}{4}$ odstotkov cele svote!

Po takem so cenitveni stroški nasproti ravno navedenim drugim stroškom v primeri majhni, in tedaj velikih zneskov ne požró od ljudstva izvoljeni cenilci, ampak denarna zapravljenost je za drugim grmom, ki je res graje vreden.

Vceniti je vseh občin skupaj 30.532 obstoječih iz 5213 štirjaških milj in 7851 oralov. Stroškov, ki jih cenilci prizadenejo, pride tedaj vsako leto na oralo po $1\frac{1}{10}$ kr., in če bi vcenitev 6 let trajala, prišlo bi na oralo skup po $6\frac{6}{10}$ kraje.

Če so potni stroški in pa dnevne plače cenilcev, leta 1875. požrli 733.179 gold., ni to njih krivda, ampak to se mora c. k. finančnemu ministerstvu pripisati katero je zaračunanje zneskov privolilo, ki po postavi niso vtrjeni.

Znano nam je, da je neka okrajna cenitvena komisija za vsacega cenilca na dan nasvetovala pavšale od 5 gold.; na ta nasvet se pa v viših krogih ni oziralo. Enak nasvet je stavila sedmerica odseka centralne komisije v 21 seji centralne cenitvene komisije 23. januarija 1877. l., a vlada ga je spoštljivo — na stran položila. (Kon. prih.)

Gospodarske novice.

O pomladanskih hroščih (kebrih).

1 milijon hroščev so letos že nabrali po nakazu županstva v Mostah (Brückl) na Koroškem. Bilo jih je 2200 litrov in so vagali 550 kilogramov. Za vso to množico škodljivega mrčesa je za nabiranje izdalo županstvo 23 goldinarjev, katere so prejeli ubogi ljudje onega okraja. Če se pomisli, da vsaka oplojena babica zleže po 30 jajčic, iz katerih se izležejo požrešni ogrci, ki 3 do 4 leta veliko škodo na vrtih in na polju delajo, je samo po sebi razvidno, kako koristno bi bilo, ako bi županstva povsod se ravnala po tem zgledu.

Na Šlezkem je vsled postave od leta 1870. c. k. deželna vlada v dogovoru z deželnim odborom napotila županstva po deželi tako, da za 1 liter*) nabranih hroščev (kebrov) se je plačalo po 3 krajcarje, za 1 liter ogrcev pa po 13 kraje. Ta denar se ima izplačati iz občinskih blagajnic, katerim pa deželna blagajnica povrne polovico stroškov.

Najbolji pripomoček pokončavati hrošce bi bil po nasvetu kmetijskega časnika Bolcanskega ta, da bi družbe kmetijske in pa veliki posestniki o kebrovih letih nakupovali hrošce za gnoj in bi jih plačevali po gnojilni vrednosti. Po Heidenu je gnojilna moč kebrov taka, da je 100 kilogramov vredno**) 3 goldinarje.

*) 1 liter nove mere za suho blago je nekoliko čez 2 maslica stare mere.

**) 1 kilogram nove vage je 1 funt in 25 lotov stare vage.

* Za popotnega učitelja sadje- in vinoreje v Bolcani na Tirolskem od kmetijske družbe izvoljenega g. Kristofa Franka je c. k. ministerstvo kmetijstva potrdilo.

* Postavo, da bi se zavoljo goveje kuge prepovedala vvožnja goveje živine iz Rusije in Rumunije, razpravljajo zdaj večidel vsi časniki kmetijski. Ker pa vsako leto sila veliko Ruske goveje živine je dosihmal Avstrija potrebovala, pride po taki prepovedi drugo vprašanje na dnevni red: kako namreč bodo tiste dežele nadomestile potrebo goved, ki so dozdej iz Rusije največ te živine dobivale, in to posebno Galicija?

Podučne stvari.

Hranilnične podružnice.

Pod tem naslovom je iz okolice Ljubljanske v 52. listu prinesel „Slovenec“ dopis, ki ga v vsestranski prevdarek tem raji natisnemo tudi v našem listu, ker so tudi „Novice“ že pred več leti v istem smislu obravnavale to stvar in je vodstvo hranilnično do tega prišlo, da je sklenilo, vsak mesec na tržni dan pošiljati enega svojih uradnikov v Kranj, da bi ondi sprejemal vloge od ljudi, ki bi hoteli kak denar izročiti hranilnici ali pa od nje ga na posodo dobiti. Ta naredba je pa tako malo vspeha imela, da je že dolgo popolnoma zaspala.

Sestavek „Slov.“ se tako-le glasi:

„Novice“ št. 18. t. l. so prav važno reč obravnavale, da bi se namreč odpravila mala loterija, ki je kuga za ubožne, in se pustila samo velika loterija za bogate in premožne, nasproti pa, da bi se pomnožile hranilnice na Kranjskem, kakor tudi po drugih Avstrijskih deželah.

Da pri hranilnicah ostanemo, bi bilo gotovo želeli, da naj bi se pomnožile in po naši deželi vstavile na priliko v Novomestu, v Postojni, Kočevji, v Kranji ali v Radolici, in sicer tako, da bi Ljubljanska hranilnica bila poglobitna, druge štiri pa nje podružnice. Ljubljanska hranilnica ima zaupanje pri ljudeh in je premožna, bi toraj podružnicam primšino vložila in vložnikom s svojo skupno istino dobra stala. Naj bi v vsakem letu le eno podružnično hranilnico ustanovila, v štirih letih bi bile štiri podružnične hranilnice. Ali bi si na tak način ne dobila Ljubljanska hranilnica sama sebi slavo in premoženje in kolikim ljudem bi ona močno močno vetregla?

Kranjska deželica, kakor uboga da je, bi vendar v kratkem vse na boljsem stala; marsikateri hlapec bi svoj privarovan zaslužek v bližnjo hranilnico vložil, ki služi kje na spodnjem Dolenskem, ali daleč na Notranjskem blizo Postojne, ali tam gori na Bohinjskem, in ki Ljubljane nikdar ne vidi in nima opravka v Ljubljani; ravno tako dekleta, ženice in tudi nekateri kmetje bi svoje krajcarje raji v hranilnico donašali dobro vedivši, da iz hranilnice vzamejo, kedar hočejo in potrebujejo, če pa dalje časa pustijo istino v hranilnici, da se jim vsako leto pomnožuje njih vložena vsota. S tem bili bi posli in tudi drugi napeljevani k večji varčnosti. Zdej pa, ko imajo par goldinarčkov, ki so si jih prislužili, jih radi obračajo v zapravljenost; eni popivajo, eni pa v gizdasto obleko vtaknejo in na zadnje nimajo nič; nekateri posodijo kakemu zapravljenemu človeku, od katerega ne morejo nazaj dobiti, kedar bi sami potrebovali, ali pa še vse zgubijo in nimajo družega, kakor zmerjanje in jezo ali pravdanje za dobiček. Če so pa hranilnice tu in tam, se pride temu v okom.

Tudi odrtnijštva bi bilo manj, ker ta, ki na posodo išče, bo šel raji v hranilnico iskat na posodo in bo le po 6 odstotkov plačeval raji kot po 10 in še več.

Pri vtemeljenju hranilnic po deželi bi morala Ljubljanska hranilnica kot matica in utemeljiteljica kake dva ali tri svojih skušenih uradnikov v podružnico razpostaviti, da bi bil vse skozi dober pričetek storjen, in bi ljudje zaupanje do njih imeli; tudi bi še kak penzioniran pošten uradnik pri kaki hranilnici lahko za vodjo bil.

Začetkom bi utegnila tudi kaka dva popolnoma zanesljiva uradnika v svojem okraju okoli hoditi vložnikov iskat in precej tam vloženi denar v knjižice vpisovati in sicer tak dan, ko je hranilnica zaprta, ker na tak način bi še hitreje hranilnica k zdatni istini prišla.

Vodila Ljubljanske hranilnice naj bi bila tudi za podružnične hranilnice razen tega, da bi pri izposojilu izposojevalcev toliko stroškov ne stalo; manj stroškov ko jih bo stalo, tem raji bodo ljudje na posodo jemali.

Politične stvari.

Interpelacija

grofa Coronini-a in 25 družnikov v državnem zboru 11. t. m. *)

Po stenografičnem zapisniku.

Vladni listi so se navadili ono stranko, h kateri spadajo podpisani, prav zaničljivo napadati in občinstvu kazati kot sovražnike vsake pogodbe z Ogri ter ovajati jih, češ, da javni mir kalé.

Nek na Dunaji izhajajoč vladen list je te napade objavil v tako surovi obliki, da je ta napad tukajšnji časnik „Deut. Zeit.“ napotil objaviti članek, ki po mislih podpisanih ne presega meje dovoljenega javnega pretresanja in se tako-le glasi:

„Brez programa. S toliko glasovi proti tolikim je bila pogodba sprejeta ali pa zavržena... Kdo bi mogel v tem hipu že razsoditi, na katero stran se bo nagnil jeziček tehtnice (vage)? Avstrijski državni zbor je nejasen bolj od vsacega družega. Razcepljen na več klubov, ki so po večem needini med sabo, rodi večine različno sestavljene. Danes zmaga ministerstvo s pomočjo desnice in Poljakov proti levičnjakom, jutri čez desnico s pomočjo leve, „divjih“ in demokratov. Res — večina, ki bi se dala lahko po svetu kazati.

Ni bilo treba one živahne agitacije za kulisami, da je konečni vspeh triletnih obravnav o pogodbi postal dvomljiv; pač pa je potrebno, javno pozornost obrniti na to, da zdaj, kakor nikdar poprej, napenjajo žile, da bi one, ki se še obotavljajo, spravili na stran vlade, razpor po klubih razširili, posebno pa zanetili nezaupnost do vodij. Očitno se bojujejo le nasprotniki vlade z „naprednim“ klubom. Ta mora prenašati jezo slavne vlade nad tem, da je tudi dr. Herbst, vodja kluba leve, našel dlako v najnovejši pogodbi in je kratko malo ne mara sprejeti. Auerspergovo ministerstvo ima menda še zmiraj upanje, da bo dr. Herbst — če ne že govoril za pogodbo, vsaj molčal. Za to ceno mu bo vladno časnikarstvo prizaneslo, katero je zavezano vso gnojnico natolcevanja in hujskanja razliti po „napredni“ stranki. Kajti velik in v nebo vpijoč greh si

*) Mi se sicer ne skladamo po vse z načeli tako imenovanega kluba „naprene stranke“, ki je skozi in skozi centralističnega duhá; al zanimivo je vendar vedeti vsakako, kako vladni časniki napadajo ta klub, in kako nasproti vladi ga brani nemški, in ne slovanski časnik „Deutsche Zeitung“. Naj tedaj tudi naši bralci zvedo, kako se ravšajo in kavsajo Nemci med seboj.